

ditel Baťova podniku a československý vyslanec v Maďarsku (poté i v Rakousku, čímž ovšem výčet jeho činností nekončí, na konci třicátých let byl ministrem ve dvou československých vládách) se mohl věnovat pouze rodině a kontemplaci. Důvodem přitom nebyla jen změna politických poměrů, ale také zdravotní problémy, které ovlivňovaly Vavrečkův odchod z veřejného života.

Pokud se tedy autorka rozhodla soustředit pozornost právě na toto období Vavrečkova života, musí se zabývat především vnitřním světem protagonisty knihy a vracet se k dřívějším etapám pouze formou rozsáhlých exkurzů. Podobně jako při prezentaci Vavrečkova života po roce 1945 i při těchto exkurzech využívá široké pramené základny v podobě deníků, osobní i rodinné korespondence, dobové publicistiky včetně textů samotného Vavrečky, který byl v inkriminované době známým novinářem. Velkou výhodou měla autorka v možnosti využít pramenů orální historie, které získala při práci na biografii Ivana Havla. Wohlmut Markupová používala také pramenů úředního charakteru v podobě soudních spisů. Kombinací archivního materiálu různé provenience nabízí zajímavý obraz české společnosti v období, které nepřestává přitahovat pozornost historiků i části interesované veřejnosti. Není pak autorčinou chybou či vinou, že její obraz působí pochmurně líčením neveselých posledních let konkrétního příslušníka politické a kulturní elity Československa třicátých let dvacátého století, být mohl mít tento konec v osobní poloze i tragičtější podobu. V některých okamžicích roku 1948 nebyl patrně Vavrečka skutečné tragédii daleko.

Cennou částí publikace je obsáhlá úvodní pasáž, v níž se autorka zabývá teoretickými a metodologickými otázkami mik-

rohistorie a orální historie, s nimiž ke své problematice přistupuje. Opakovaně se zde odvolává na islandského historika Sigurður Gylfi Magnúsona, považovaného za jednoho z předních teoretiků mikrohistorického bádání. Uvažuje přitom zejména o využití této metodologie při zkoumání osobnosti nejnovějších dějin, kde už má s tímto přístupem osobní badatelskou zkušenost jako autorka zmiňovaného životopisu Ivana Havla.

Autorka napsala čtivou psychologizující biografii, v níž nechtěla představit předmět svého zájmu v celoživotní perspektivě, ale soustředila se jen na jeden, poslední, úsek Vavrečkova života. Jako každá dobrá biografie nenabízí jen pohled na život protagonisty, ale zasahuje ho do širšího kontextu.

Josef Opatrný

Iwona DADEJ – Agnieszka KACZMARSKA – Dobrochna KAŁWA – Anna NOVAKOWSKA-WIERZCHOŚ (eds.)

Historię swą piszcie same. Polityka, historiografia i muzealne narracje z perspektywy kobiet

Warszawa, Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku 2023, 372 s., ISBN 978-83-63872-74-8.

Publikace do značné míry vychází z konference pořádané Muzeem Józefa Piłsudského v prosinci 2022 (symbolicky byla celá akce zaštitěna tehdy připravovaným „Rokem Aleksandry Piłsudské 2023“). Společným jmenovatelem je role žen v dějinách, přičemž jak název sborníku, tak úvod Dobrochny Kałwa tematizuje i historiografickou perspektivu, tj. jak dějiny žen zpracová-

vat a jakou perspektivu do celého tématu vnáší samotné aktérky, političky či historičky.

Samostatnou kapitolou je komunikace daného tématu ve veřejném prostoru, v tomto případě především formou muzejního vyprávění, výstav, expozic. A to vše vědomě v perspektivě polské politiky paměti, která v posledních letech akcentuje pouze určitou část polského národního příběhu. I přes zdůrazňovanou ambici pojmut téma také jako jakousi „introspekci“ zpracovávání a komunikace tématu žen v dějinách se sborník nevyhnul patrně logicky ani popisným studiím, které ilustrují dané téma v různých časových úsecích především první poloviny 20. století.

Sborník je rozdělen do pěti oddílů, které na jedné straně respektují definované téma, na straně druhé mohou hrát i roli zcela samostatných celků. První z nich věnovaný Aleksandře Piłsudské by se mohl zdát jako jistá přirozená úlitba širšímu tématu, avšak příspěvky Marty Sikorské, Mariusze Kolmasiaka i Karoliny Pluty doplňují koncept celé knihy. Zejména text Karoliny Pluty, který se věnuje i teatrologické perspektivě v muzeu na příkladu divadelní hry *Piłsudská: Unmuted*, plně souzní s multioborovou perspektivou, která je patrná z tohoto knižního výstupu.

Druhý oddíl je i z hlediska svého zaměření na angažovanost žen v celostátních i regionálních strukturách do jisté míry deskriptivním přehledem vybraných témat z dějin ženské angažovanosti, ať již jde o konkrétní osudy, nebo organizace. Příspěvky nezůstávají pouze na půdorysu „polských“ dějin, ale vzhledem k jisté „tekutosti“ hranic a národnostních skupin překračují i čistě polský prostor. Příkladem může být studie Iryny Matiasz, která se věnuje

osobnosti Nadii Surowcowé (1896–1985) jako první ženy v řídicí pozici ukrajinského ministerstva zahraničí v krátkém období let 1918–1919. Autorka otevírá nesmírně dynamický osud ženy spjaté s ukrajinským národním hnutím, včetně následného pobytu ve Vídni, a nakonec také věznění ve stalinových táborech smrti. Obecně se druhý oddíl věnuje více ženám v dějinách nežli ženskému pohledu na dějiny. To je vyhrazeno především závěrečným oddílům.

Na jistou deskriptivnost a konkrétní příklady pak navazuje třetí oddíl věnovaný biografickým portrétům, jež nejsou tentokrát spjaty s politikou jako takovou, ale s veřejným angažováním. To může být příklad Marie Mecińskiej, korespondentky varšavského Kurýra z Berlína, jejíž osud zpracovala Agnieszka J. Cieślikowa. Osud této novinářky, jako například další publicistky Zofie Zawisza-Kernowé (1889–1971) jsou analyzovány do roku 1939.

Poslední dva oddíly jsou věnovány muzejnímu prostředí, a to jak z hlediska vývoje institucí a role žen, tak z hlediska narativních přístupů a komunikace tématu žen v dějinách. Čtvrtá část publikace je nejstručnější, když se dva příspěvky věnují opět spíše pohledu na historický vývoj, kdy Iwona Dudej zpracovává generaci prvních muzejních pracovníků v předválečném polské státě. Anna Nowakowska-Wierchoś se pak věnuje lvovskému muzeu „polských zasloužilých žen“ v letech 1930–1939, kdy jde o první ženskou muzejní instituci v kontextu celých polských dějin.

Závěrečný oddíl knihy zaměřený na muzejní narace a strategie v genderové perspektivě je mnohem více opřen o aktuální situaci, věnuje se více analýze přístupů a vystupuje i z oblasti historické vědy či muzejních studií směrem k veřejnému prostoru.

Téma je přitom logicky ovlivněno i aktuální polskou situací a oficiální politikou paměti.

Hned v první studii se například socioložka Izabela Desperak, specializující se na gender a politiku, zamýšlí nad tématem vztahu muzeí, historických institucí a neziskových organizací právě s ohledem na témata „herstorie“. Právě pojem „herstorie“ se v publikaci objevuje průběžně jako terminus technicus genderové perspektivy. Následují studie, doprovázené i obrazovými podklady, které ukazují narativy a prezentační přístupy na konkrétních příkladech. Je to například projekt „Powerbank/síla žen“ etnografického muzea v Krakově, stejně jako přístupy poznaňské univerzity.

Závěrečný oddíl tak kombinuje konkrétní příklady s analytickým přístupem zamýšlení nad možnostmi a metodami, přičemž samozřejmě pracuje i s realitou reakcí veřejnosti a proměny veřejného prostoru.

Obecně lze na závěr konstatovat, že před sebou máme sborník z konference, který však sevřeností témat snese charakter kolektivní monografie, jíž se zároveň daří pracovat opravdu na multioborovém půdorysu, a to nejen v propojení historie a muzejnictví, ale i již výše zmíněnými vstupy sociologickými. Pro české historické (i muzejní) prostředí pak může být nesporně zajímavou inspirací – přinejmenším ve schopnosti propojovat obory a osobnosti.

Michal Steblík

Creative Commons

Všechna díla z rubriky *Zprávy o literatuře* podléhají licenci Creative Commons – Uveďte původ – Neužívejte komerčně – Nezpracovávejte 4.0 Mezinárodní. Licenční podmínky jsou dostupné zde: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.cs>.

